կատարում. աշակերտների դասաւորութիւնը այնպէս չէ, ինչպէս Լեոնարդոյ դը Վինչի նշանաւոր պատկերն է ցոյց տալիս։ Յուդան նըստած է սեղանի ձախ անկիւնում։ Նա զարմանում է, երբ Յիսուս տեսնում է նորա հոգու խորքում կատարուող խորհուրդները։ Ներքին, կարճ մաքառումից յետոյ դուրս է գնում նա աննկատելի կերպով։ Յիսուս օրհնում է իւր աշակերտներին և յորդորում Աւետարանը քարոզել աշխարհի չորս կողմերը։ Տեսարանը փոխուում է։ Արկին հրաշալի՝ գուշեղ դեկորացիա։ Գեթսեմանի պարտէզն է դա՝ մայր մտնող արևի ճառագայթներով լուսաւորուած։ Ձախ կողմը ձիթենիների բուրաստանը և աջ բարձրադիր արմաւենիներ։ Պարտիզի մի կողմից երևում է քահանայապետի պալատը։ Յիսուս երկու անգամ աշակերտներին քնած է գտնում։ Դռներից ներս են թափուում հռովմայեցի զինուորներ, նոցա ետևից քահանայապետների և դպիրների խումբը։ Յուդան՝ մոգ կարմիր հագուստով և դեղին վերարկուով, առաջնորդում է նրանց։ Պետրոսը հարցնում է Յիսուսին, թէ նա ճշմարիտ Աստուծոյ Որդի՞ն է։ Դրական պատասխանի վերայ կապում են նորան և ամբոխով շրջապատած առաջ տանում։

Վեցերորդ տեսարանը տեղի է ունենում Պիղատոսի պալատի առաջ։ Դատաւորները կենդանի կերպով յաջորդում են միմեանց։ Յիսուս շրջապատուած խաժամուժ ամբոխից՝ ներս է բերուում։ Պիղատոս երևում է պատշգամբի վերայ, ոսկէ վարսակալը ճակատին, հռովմէական հագուստով։ Յոդովուրդը խռնուում է պատշգամբի շուրջը և դատ է պահանջում։ Յանկարծ բացուում է ամբոխի շրջանը և երևում է Յիսուս, կարմիր քղամիդը վերան, գաւազանը ձեռքին և փշեայ պըսակը գլխին։ Պիղատոս փորձում է ազատել, բայց վերջապէս մահուան է դատապարտում։ Ծանր խաչը դնում են Յիսուսի ուսին և ստիպում Նորան առաջ տանել։ Մարիամ, որին Յիսուս Յովհաննէս առաքեալին է յանձնում, նուաղում է վերջնիս բազուկների մէջ։ տեսարանը վերջանում է կատաղած ամբոխի աղաղակներով։

Յանձնաժողովի որոշմամբ ամբողջապէս հանուած էր եօթներորդ տեսարանը, որպէս զի դա գեղասիրական տպաւորութիւնը չխանգարէր։ Այս տեսարանը պիտի ներկայացնէր Գողգոթան՝ Յիսուս խաչի վերայ, մառախուղով և միգով պատած։ Նորա վերջին խօսքերը պիտի երգուէին տեսարանի ետևի կողմից։ Խաչի գլխին՝ ամպերի վերայ, պիտի երևային հրեշտակները, իսկ ներքև անդունդի մէջ սատանաները, որոնք կռուում են հրեշտակների հետ մարմնից զատուող հոգին ձեռք բերելու համար։ Բոլոր քննադատները առանց բացառութեան շատ գոհ են յանձնաժողովի այս որոշման համար։

Վերջաբանը այլաբանական է. հեռու փռուում է կանաչազարդ տարածութիւն, որ լուսաւորուած է արևի ճառագայթներով. մէջ տեղ կանգնեցրած է խաչը, իսկ նորա առաջ ծունկ չոքած աղօթում է մի մեծ բազմութիւն ամէն տեսակ ազգերից բաղկացած։ Դոցա մէջ նկատելի են Պետրոս, Յովհաննէս և Պօղոս առաքեալները։ Պօղոս սիրոյ աւետարանն է քարոզում։ Խրիև վերջաբան երգեցիկ խումբը երգում է հաւատոյ հանգանակը։

Գ. Ս.

Մի յիշողութիւն անցեալից—Ձգիտեմ որչափ իրաւացի է եղել Եւրոպացի քննադատների կարծիքը վերև նկարագրուած թատերգութեան մասին, որով խաչի տեսարանը բեմի վերայ անպատեհ է համարուել, բայց աւելորդ չեմ համարում մի քանի խօսք ասել հինգ տարի առաջ տեսած մի այդպիսի ներկայացման մասին, որ շատ խոր տպաւորութիւն է թողել իմ վերայ։—Յայտնի է, որ միջին դարերում կրօնական ներկայացումները, միստերիաները, շատ տարածուած էին Եւրոպայում. անցեալ դարու վերջերին նոքա խիստ եղծեալ բնաւորութիւն ստացած լինելով՝ արգելուեցան Գերմանիայում և միայն Բաւարիայի Օբեր—Ամերգաու գիւղը կարողացաւ արտօնութիւն ձեռք բերել 10 տարին մի անգամ շարչարանաց շաբաթը ներկայացնելու, որի համար մի ժանտախտի ժամանակ ուխտ էր արել։

Վերջին ժամանակներս, երբ բեմական արուեստը իւր զանազան ճիւղերի մէջ առանձին սիրով նիւթ է վերցնում կրօնական — պատմական աղբիւրներից, Օբեր—Ամերգաուի ներկայացումներն էլ աշխարհահռչակ բնաւորութիւն են ստացել և հանդիսատեսներ են գրաւում գրեթէ ամբողջ աշխարհից։ Վերջին ներկայացումները տեղի ունեցան 1890 թ.-ին, որոնք 5 ամիս շարունակ իւրաքանչիւր կիւրակէ և ուրբաթ կրկնուում էին։ Ամէն մի ներկայացում տևում է 8 ժամ, 4 ժ. ճաշից առաջ և 4 ժ. ճաշից յետոյ անընդհատ։ ա։ը սկսուում է Յրուսաղէմի հանդիսաւոր մուտքով և խորհրդաւոր ընթրիքով վերջանում, երկրորդը վերջանում է յարութիւնով։ Հանգամանքների բերմամբ ես միայն վերջին մասին կարողացայ ականատես լինել։

Ներկայացմանը, որի համար մօտ 2 = 300 անձի պէտք կայ, մասնակցում է գրեթէ ամբողջ գիւղը. դերասանական և երգչական խումբը էլ ամբողջապէս գիւղացիներից է բաղկացած, որոնք մեծ մասամբ ճախարակագործ են արհեստով։ Գիւղապետը արդէն 4 րդ անգամ յայտնուում էր Կայիափայի դերում, իսկ Յիսուսի դեր կատարողը 3 րդ անգամն էր բեմ բարձրանում՝ ուրեմն արդէն հասակով ոչ շատ համապատասխան իւր դերին. պէտք է ասած սակայն, որ երկուսն էլ, ինչպէս և միւս դերակատարներից շատերը, հիանալի կերպով կատարում էին իրենց դերերը։ Գիւղի համար պատուոյ մի մեծ խնդիր է ի հարկէ այս ներկայացումն, որի նախապատրաստութիւնը ամիսներ է տևում։ Ակզբում կատարուում էր այդ պարզ, նախնական միջոցներով. վերջերս դիմում են արդէն արուեստի օգնութեան, որ սակայն ամէն դէպքում գործին ի նպաստ չէ ծառայում. որովհետև այս ներկայացման բոլոր գեղեցկութիւնը և կախարդիչ ազդեցութիւնը նորա պարզութեան, դերակատարների դէպի իրենց գործը ամենայն անկեղծութեամբ և ջերմեռանդ հաւատով վերաբերուելուն մէջն է։ Քաղաքային բեմի վերայ ամենանշանաւոր դերասանների միջոցով և արուեստի բոլոր յարմարութիւններով ներկայացրած՝ դա արդարև հաւանականաբար ոչինչ տպաւորութիւն չէր գործի և կվիրաւորէր իսկ իւրաքանչիւրի կրօնական զգացումները։ Բայց այսպէս, երբ բեմի վերայ դուրս են գալիս պարզ գիւղացիներ արևելեան հագուստով, առանց դերասանի սովորական շարժումների և ձևերի՝ ամէն ինչ մի տեսակ արտակարգ, խորհրդաւոր կերպարանք է ստանում։ Տեսարանների մեծ մասը առնուած է աւետարանից և միայն մի քանի կաթոլիկական աւանդութիւններ ներս են մտցրած. իսկ իւրաքանչիւր աւետարանական մի դէպքից յետոյ ներկայացումում է հին կտակարանից համապատասխան նախատիպը՝ կենդանի պատկերներով, որոնց բացատրութիւնը տալիս է խմբերգի միջոցաւ գիւղացի երիտասարդներից և աղջիկներից կազմուած երգեցիկ խումբը։ Հանդիսականների մեծ մասը բաց երկնքի տակ է նստած, բայց բեմի վերայ տեղի ունեցող խաղը (եթէ միայն այդ լուրջ, խորհրդաւոր գործողութիւնները խաղ անուանել կարելի է), այնպէս գրաւել էր ամենքիս ուշադրութիւնը, որ ես 4 ժամ շարունակ բարակ մաղող անձրևի տակ նստելուց յետոյ՝ վերջը միայն զգացի, թէ բոլոր անդամներս կարկամել, հագիւ էին շարժում։—Այ դեռ այսօր կարծես ինձ այնպէս է թուում թէ այդ բոլորը երազի մէջ եմ տեսել, այնքան արտասովոր էր տեսածս և չնաշխարհիկ։ Աւետարանի մի քանի ճշմարտութիւնները երբէք այնպիսի կենդանի կերպով ինձ չէին ներկայացել, ինչպէս այդտեղ բեմի վերայ, և ահա այժմ անձնական փորձով հաստատել կարող եմ թէ ամէնից սուրբ խորհուրդները և մաքուր գաղափարները բեմի վերայ ներկայացրած՝ իրենց արժէքը չեն կորցնում և ոչ մի զգացում չեն վիրաւորում։ այլ ընդհակառակն շատ խոր տպաւորութիւն թողնել կարող են, եթէ միայն ներկայացնողը խաղ չէ անում առարկայի հետ, այլ համապատասխան զգացումներ ունի և անկեղծութեամբ արտայայտում է։ Արօնական զգացումը, իբրև խորագոյնը և վսեմագոյնը բոլոր զգացումներից, ոչ մի կեղծիք չէ վերցնում. դորա համար է, որ անպատեհ կերպով արտայայտած՝ անտանելի է նա մեզ համար և խիստ վիրաւորիչ. բայց մեղաւորն այդ դէպքում տեղն ու հանգամանքները չեն։

Կ. Վ.

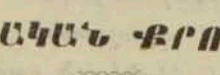

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ԿԱԹՈԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ։

Բողոքական Chronik der Christlichen Welt թերթը այսպէս է ամփոփում այն գլխաւոր իրողութիւնները՝ որ տեղի են ունեցել Հռոմէական եկեղեցու սահմաններում 1894 հոկտեմբեր 1 ից սկսած մինչև 1895 մարտի վերջը։

Պապական քաղաքականութիւնը օրըստօրէ շատացնում է իւր ձեռքի տակ եղած միջոցները՝ հերձուածող եկեղեցիներին պապական